

Дерій В. А.,
д. е. н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування,
Тернопільський національний економічний університет

УКРАЇНСЬКІ ОБЛІКОВІ НАУКОВІ ШКОЛИ КНЕУ ІМ. ВАДИМА ГЕТЬМАНА ТА ТНЕУ: ТРИ ПОКОЛІННЯ НАУКОВЦІВ

Українська облікова наука зародилась зразу ж після завершення другої світової війни. Тоді українська економічна наука, у тому числі і наука про бухгалтерський облік та економічний аналіз, здобули великий шанс на формування і перспективний розвиток.

Одним із провідних вищих навчальних закладів (ВНЗ) України економічного профілю тоді був Київський фінансово-економічний інститут (нині Київський національний економічний університет (КНЕУ) імені Вадима Гетьмана), створений ще у 1906 році на базі Київських Вищих комерційних курсів. Кафедра бухгалтерського обліку (завідувач кафедри к. е. н., доцент Цюпа М. Г.) КФЕІ створена у 1944 р., а у лютому 1946 року її очолив к. е. н., доцент (згодом д. е. н., професор) Німчинов Прокіп Петрович.

Вважаємо, що саме лютий 1946 року є місяцем зародження української облікової науки, якій у лютому 2021 року має виповнитись 75 років. На користь нашого твердження є такі аргументи: 1) професор Німчинов П. П. є корифеєм української облікової науки, що здобув визнання на теренах усього колишнього Союзу, як перший лідер київської облікової наукової школи, що мало в чому за інтелектуальним потенціалом уступала тодішнім провідним у колишньому Союзі московській та ленінградській (нині Санкт-Петербурзькій) обліковим науковим школам; 2) Прокіп Петрович виховав цілу плеяду учнів – відомих українських професорів і доцентів з бухгалтерського обліку, які успішно працювали і працюють по усій Україні та за її межами і мали та мають на облікову науку визначальний вплив. Вони і їхні учні є майже у кожній столичній і регіональній обліковій науковій школі; 3) звичаї та традиції української облікової науки, започатковані професором Німчиновим П. П. у 1950-1960-тих роках, неформально розвиваються і поліпшуються донині.

Прокіп Петрович керував кафедрою бухгалтерського обліку аж до 1973 року і передав її своєму учневі – професору Литвину Ю. Я. Юрій Якович був завідувачем кафедри 15 років (1973-1975 рр., з 1977 р. – кафедри бухгалтерського обліку в сільському господарстві, яка виникла внаслідок поділу кафедри бухгалтерського обліку на дві (друга – кафедра бухгалтерського обліку в промисловості), а згодом кафедрою бухгалтерського обліку в сільському господарстві (назви цієї кафедри, як і інших кафедр, періодично змінювались) керували професори: Сопко Василь В. (1988-1993 рр.), Линник В. Г. (1993-2006 рр.), Коцупатрий М. М. (2006-2020 рр.).

Докторські дисертації працівників КНЕУ ім. Вадима Гетьмана з бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту (за видами економічної діяльності) захищались так: у 1964 р. – Каракоз І. І.; 1966 р. – Німчинов П. П.; 1970 р. –

Чумаченко М. Г.; 1973 р. – Білуха М. Т.; 1974 р. – Литвин Ю. Я.; 1980 р. – Кузьмінський А. М. та Самборський В. І.; 1981 р. – Сопко Василь В.; 1988 р. – Кужельний М. В.; 1991 р. – Линник В. Г.; 1993 р. – Герасимович А. М.; 1998 р. – Завгородній В. П.; 2001 р. – Примостка Л. О.; 2002 р. – Кузьмінський Ю. М.; 2003 р. – Кіндрацька Л. М.; 2004 р. – Петрик О. А.; 2006 р. – Свірко С. В.; 2008 р. – Бондар М. І.; 2009 р. – Галенко О. М.; Голов С. Ф. і Парасій-Вергуненко І. М.; 2010 р. – Шигун М. М.; 2013 р. – Гнилицька Л. В.; 2016 р. – Озеран А. В. та Олійник Я. В.; 2017 р. – Диба В. М. і Криштопа І. І.; 2019 р. – Герасимович І. А.

Якщо ці дані згрупувати за 20-річними інтервалами, то у 1964-1983 рр. (перше покоління докторів: учасники і діти другої світової війни) захищено 8 докторських дисертацій, у 1984-2003 рр. (друге покоління докторів: діти другої світової війни та перших повоєнних років (за деяким винятком)) – 7 докторських дисертацій, а у 2004-2020 (незавершений інтервал) рр. (третє покоління докторів (неповний інтервал): покоління середини 1950-тих – початку 1980-тих років) – 14 таких дисертацій. Середньостатистична особа доктора економічних наук першого покоління народилась у 1923 році і в рік захисту докторської дисертації їй було 51 рік. Щодо другого покоління, то середньостатистичний представник цього покоління народився у 1949 році і в рік захисту йому було 47 років. У третьому поколінні такі показники: народився у 1977 році і в рік захисту йому було 41 рік.

Нині в КНЕУ імені Вадима Гетьмана функціонують кафедри: обліку і оподаткування (завідувачка д. е. н., професорка Шигун М. М.); обліку в кредитних і бюджетних установах та економічного аналізу (завідувачка д. е. н., професорка Кіндрацька Л. М.); аудиту (завідувачка д. е. н., професорка Петрик О. А.); міжнародного обліку і аудиту (завідувачка д. е. н., професорка Галенко О. М.) [1].

Київський національний економічний університет (КНЕУ) імені Вадима Гетьмана тісно пов'язаний з Тернопільським національним економічним університетом (ТНЕУ) історичними, науковими і особистими зв'язками.

У КНЕУ ім. Вадима Гетьмана у свій час захистили дисертації тернопільські науковці: Шкарабан С. І., Гуцайлюк З. В., Фаріон І. Д., Задорожний З.-М. В., Дерій В. А., Лучко М. Р., Хорунжак Н. М., Остап'юк М. Я., Дейнека М. Ф., Давидович І. Є., Мельник Р. О., Дупай М. М., Палюх М. С., Кізима А. Я., Щирба М. Т. та інші. Їхніми науковими консультантами і керівниками були: Німчинов П. П., Чумаченко М. Г., Литвин Ю. Я., Сопко Василь В., Кузьмінський А. М., Герасимович А. М., Самборський В. І., Кузьмінський Ю. М., Бабіч В. В.

У вересні 1966 р. створено Тернопільське відділення фінансово-економічного факультету Київського інституту народного господарства (КІНГ) ім. Д. С. Коротченка, а в 1967 р. – Тернопільський факультет цього ж інституту. В 1971 р. цей факультет перетворився у самостійний вищий навчальний заклад (ВНЗ) – Тернопільський фінансово-економічний інститут. Згодом декілька разів змінювались назви цього ВНЗ. З 2006 р. і донині він є Тернопільським національним економічним університетом.

Кафедра бухгалтерського обліку та економічного аналізу ТФЕІ створена у вересні 1969 р. (завідувач кафедри к. е. н., доцент Лебединський Г. Я.). Першим серед тернопільських вчених-економістів у галузі бухгалтерського обліку й економічного аналізу докторську дисертацію захистив у 1979 року завідувач кафедри бухгалтерського обліку в сільському господарстві (1973-1981 рр.) Белебега І. О. Вважаємо його родоначальником тернопільської облікової наукової школи (ТОНШ, 1979-1981 рр.). Потім цією науковою школою керували доктори економічних наук, професори: Литвин Б. М. (1981-1993 р.; 2002-2009 рр.), Гуцайлук З. В. (1994-2002 рр.). Нині (з 2009 р.) тернопільську облікову наукову школу очолює проректор з наукової роботи ТНЕУ, д. е. н., професор Задорожний З.-М. В.

Захисти докторських дисертацій тернополян з бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту (за видами економічної діяльності) відбувались в такій послідовності: у 1986 р. – Литвин Б. М.; 1987 р. – Шкарабан С. І.; 1992 р. – Гуцайлук З. В. та Фаріон І. Д.; 2000 р. – Пушкар М. С.; 2002 р. – Крупка Я. Д.; 2004 р. – Хомин П. Я.; 2007 р. – Задорожний З.-М. В.; 2008 р. – Лучко М. Р.; 2011 р. – Микитюк П. П.; 2012 р. – Дерій В. А.; 2014 р. – Хорунжак Н. М.; 2015 р. – Бруханський Р. Ф.; 2016 р. – Рожелюк В. М.; 2018 р. – Семанюк В. З.; 2019 р. – Муравський В. В.

Згрупувавши дані ТНЕУ за аналогією з КНЕУ ім. Вадима Гетьмана, отримаємо, що у 1964-1983 рр. (перше покоління докторів наук ТНЕУ: діти війни) захищена 1 докторська дисертація (1930 р. н., 49 років); у 1984-2003 рр. (друге покоління: діти війни та перших повоєнних років. Середні значення: 1944 р. н., захист у 49 років) – 6 таких дисертацій; у 2004-2020 (незавершений інтервал) рр. (третє покоління: діти кінця 1950-тих – середини 1970-тих років. Середні значення: 1966 р. н., захист у 46 років) – 10 докторських дисертацій.

В Тернопільському національному економічному університеті (ТНЕУ) нині функціонують кафедри: обліку і оподаткування (в. о. завідувачки к. е. н., доцентка Починок Н. В.); економічної експертизи та аудиту бізнесу (завідувач д. е. н., професор Лучко М. Р.); обліку та економіко-правового забезпечення агропромислового бізнесу (завідувач д. е. н., професор Бруханський Р. Ф.) [2].

Таким чином, українські облікові наукові школи КНЕУ ім. Вадима Гетьмана та ТНЕУ пройшли історичний шлях у декілька десятиліть. За цей час три покоління їхніх науковців захистили майже 50 докторських і понад 200 кандидатських дисертацій з бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту (за видами економічної діяльності).

Література

1. Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана. URL: <https://kneu.edu.ua/>
2. Тернопільський національний економічний університет. URL: <https://www.tneu.edu.ua/>